

УДК 911.3:796.5 (477)

Пацюк В.С.

СОЦІОГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ МЕШКАНЦІВ КРИВОРІЖЖЯ ДО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Проаналізовано ставлення населення Криворіжжя щодо розвитку індустріального туризму. Виявлено категорії мешканців найбільш схильних до заняття даним туристичним видом.

The appeal of population of Krivoy Rog is analysed in relation to development of industrial tourism. It is found out the categories of habitants of inclined to employment by this tourist kind.

Постановка проблеми. Індустріальний туризм, як альтернативний вид туристичної діяльності на антропогенно модифікованих територіях, має досить значні перспективи для розвитку в нашій країні, а особливо в її промислових регіонах. Проте ефективність організації індустріально-туристичної діяльності багато в чому залежить від раціонально проведених маркетингових досліджень та знаходження вільних ніш туристичного ринку. Одним із напрямів даних досліджень є виявлення категорії потенційних споживачів індустріально-туристичних послуг. З огляду на це, нами було проведене анкетування мешканців Криворіжжя, ціллю якого саме й була оцінка рівня знань мешканців про індустріальний туризм та бажання ним займатись у різних сегментів споживачів.

Мета дослідження – систематизувати та узагальнити дані анкетування з метою виявлення: 1) рівня поінформованості мешканців Криворіжжя щодо індустріального туризму; 2) галузей промисловості, що користуються

підвищеним інтересом; 3) умов відвідування індустриальних об'єктів; 4) оцінки перспектив розвитку індустриального туризму Криворіжжя з позиції мешканців регіону; 5) найбільш схильних до індустриального туризму категорій мешканців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методика проведення соціологічних досліджень для потреб туристичної діяльності досить добре розкрита в класичних посібниках з туризмології та маркетингу туризму. Однак, автор не знайшла інформації, присвяченої власне проведенню соціологічних досліджень індустриального туризму. Тому маємо всі підстави стверджувати про піонерне дослідження даної проблематики. Стосовно ж Криворізького регіону, то тут взагалі не проводились жодні соціологічні дослідження туристичної тематики.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж проводити анкетування мешканців Криворіжжя, було розглянуто основні засади соціологічних досліджень. Анкети, які власне і є джерелом даного дослідження, ми намагалися зробити якомога змістовнішими та інформативними, наситивши їх найрізноманітнішими запитаннями. Виходячи з того, що чисельність населення Криворіжжя складає майже 800 тис. осіб, за генеральну сукупність ми обрали 1% від їх кількості, тобто 800 осіб. Також в дослідженні ми використали квотну вибірку, враховуючи те, що приблизно 10% населення є мешканцями сільської місцевості, а також те, що 46% населення чоловічої статі, а 54% - жіночої, ми намагалися опитати відповідний відсоток респондентів.

В результаті, було виявлено, що про індустриальний туризм чули 65,5% опитаних. Найбільший інтерес серед галузей промисловості викликає харчова (35,25% мешканців), гірничодобувна (29,63%), металургійна (25,38%), легка (19,38%), машинобудівна (17,88%), деревообробна (10,63%), хімічна (8,13%), паливно-енергетична (5,13%). Не мають бажання відвідувати промислові підприємства 5,13% респондентів.

На питання за яких умов Ви б відвідали індустриальний об'єкт 42,75% зазначили безкоштовна екскурсія, 25,75% - повна безпека, 22,50% - треба для роботи, 19,63% - популярність об'єкту.

На пропозицію оцінити перспективи Криворіжжя щодо розвитку індустриального туризму, так як дуже добрі їх оцінили 18,25% респондентів, як добрі – 37,25%, задовільні 31,13%, незадовільні – 13,37%.

Також нас цікавив розподіл відповідей різних категорій мешканців відповідно їх статі, віку, місця проживання та соціального стану.

Якщо проаналізувати розподіл відповідей за гендерною основою, то виявляється, що рівень теоретичних знань про індустриальний туризм вищий у жінок, а от бажання практично зайнятися індустриальним туризмом у чоловіків. Рівень знань про індустриальний туризм у жінок складає 68,1% проти 62,9% у чоловіків. В той же час, бажання відвідати індустриальні підприємства різних галузей вище у чоловіків – лідируючі позиції тут займають гірничодобувна (32,7% опитаних), харчова (31,8% (домінують лікєро-горілчані підприємства)) та металургійна (26,7%), у жінок на першому місці харчова (38,8%), на другому – легка (28,7%), що значно перевищує інтерес чоловіків до даної галузі (10,1%), на третьому – гірничодобувна (27,5%). При аналізі того, за яких умов мешканці відвідали б індустриальне підприємство, виявилось, що жінки значно більший акцент роблять на безкоштовній екскурсії (46,8% проти 38,8% у чоловіків) та повній безпеці (31,3% проти 20,3% у чоловіків). Оцінка перспектив Криворіжжя щодо розвитку туризму дещо вища у жінок (дуже добрі – 7,7%, у чоловіків – 5,9%, добрі – 27,3%, у чоловіків – 21,7%). В той же час, оцінку перспектив саме індустриального туризму вищу дають чоловіки (дуже добрі – 20,1%, у жінок – 16,5%, добрі – 39,2%, у жінок – 35,4%).

При аналізі відповідей респондентів за віком варто зазначити, що контингент опитаних було розподілено на 6 груп – до 18 років, 19-25, 26-35, 36-45, 46-55 та понад 55 років. Оскільки відповіді представників перших трьох категорій зазвичай були дуже подібними, то в більшості питань вони

аналізувались як категорія молодь, відповіді осіб віком 36-45 та 46-55 років аналізувалися як дорослих людей, а відповіді осіб віком понад 55 р. як людей похилого віку.

Рівень знань про індустріальний туризм найвищий у молоді (у осіб до 18 років – 90%, 19-25 років – 86%, 26-35 років – 79%), у осіб віком 36 – 45 років він становить 71%, а віком 46 – 55 років – 51% і найнижчий він у людей похилого віку – 44%. В той же час, бажання відвідати індустріальне підприємство найвище у осіб віком до 18 років – 60%, досить високе у осіб віком 19-25 та 26-35 років – 44 та 46% відповідно, найнижче у осіб віком 46-55 та понад 55 років – відповідно 19 та 8%. Стосовно галузей промисловості, які цікавлять респондентів, то тут значних відмінностей не спостерігалось до трійки найпопулярніших галузей у представників усіх вікових категорій входять гірничодобувна, харчова та металургійна промисловість. Стосовно ж оцінки перспектив Криворіжжя щодо розвитку саме індустріального туризму, то в даному випадку найвище їх оцінюють особи віком 19 – 25 років – дуже добрі – 26,1%, добрі – 48,3%, найгіршими знову ж таки люди похилого віку – задовільними 42,5%, незадовільними – 13,8%. Отже, чим старшою є категорія опитуваних, тим нижчий рівень зацікавленості як туризмом в цілому, так і індустріальним туризмом зокрема вони продемонстрували.

Аналіз відповідей за місцем проживання засвідчив значно вищий рівень як теоретичних знань про індустріальний туризм, так і бажання практично займатися індустріальним туризмом у міського населення. Рівень знань про індустріальний туризм у міських жителів – 73,3% проти 57,7% у сільських. Стосовно галузей промисловості, то у міських жителів інтерес найбільше прикутий до харчової (38,5%), гірничодобувної (32,6%) та металургійної промисловості (30,9%), у сільських – до харчової (32,1%), гірничодобувної (27,6%) та легкої промисловості (20,1%). При аналізі того, за яких умов мешканці відвідали б індустріальне підприємство, виявилось, що сільські мешканці значно більший акцент роблять на безкоштовній екскурсії (48,1% проти 37,5% у міських жителів). Також міські жителі вище оцінюють

перспективи Криворіжжя для індустріального туризму (дуже добрі – 22,2%, у сільських – 14,4%, добрі – 42,7%, у сільських – 31,9%).

Але основну увагу було акцентовано на розподілі відповідей представників різних соціальних прошарків, а саме працівників науки, освіти та культури (Н), працівників торгівлі та сфери обслуговування (Т), підприємців (ПД), службовців (СЛ), безробітних (Б), пенсіонерів (ПН), домогосподарок (Д), працівників матеріального виробництва (МВ), студентів (СТ), школярів (Ш), медиків (М), працівників сільського господарства (СГ), працівників інших професій (І). Найвищий рівень знань про індустріальний туризм продемонстрували школярі (90%) та студенти (88%), найгірший – працівників сільського господарства, безробітні (45%) та пенсіонери (44%) (рис. 1)

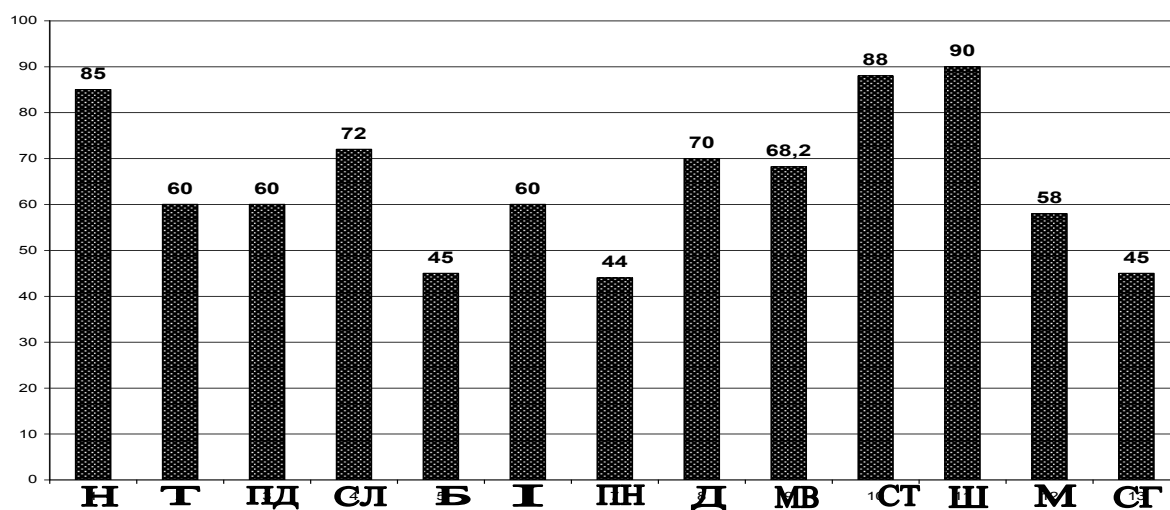

Рис.1. Рівень знань про індустріальний туризм у мешканців Криворіжжя

Аналізуючи інтерес різних прошарків населення до підприємств різних галузей промисловості варто зазначити, що він є високим в усіх категорій, так студенти, школярі та безробітні абсолютно позитивно сприйняли можливість відвідати індустріальний об'єкт, в той же час, з негативізмом до даної можливості віднеслись 12,5% пенсіонерів, 10% домогосподарок та медиків та 5,5% працівників матеріального виробництва. Трійку галузей, що викликають найбільший інтерес складають гірничодобувна, харчова та металургійна промисловість (рис. 2).

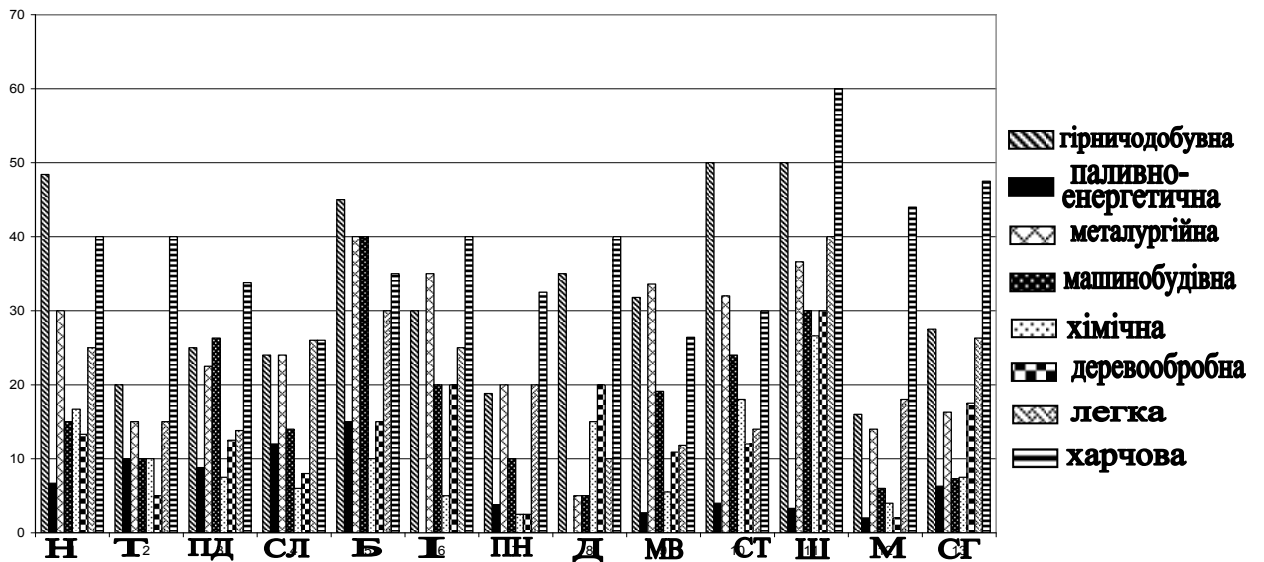

Рис.2. Рівень інтересу до різних галузей промисловості

На питання, за яких умов Ви б відвідали індустриальний об'єкт, майже всі категорії, окрім школярів та медиків, провідною умовою зазначили безкоштовну екскурсію, для медиків та школярів основною умовою є повна безпека. Також дана умова велике значення має для працівників науки, освіти, культури, службовців, домогосподарок. Для студентів, школярів та безробітних велике значення має популярність об'єкту. Підприємці, працівники торгівлі і сфери побутового обслуговування та матеріального виробництва охоче погодились би відвідати промислове підприємство якби це знадобилось у їх роботі (рис. 3).

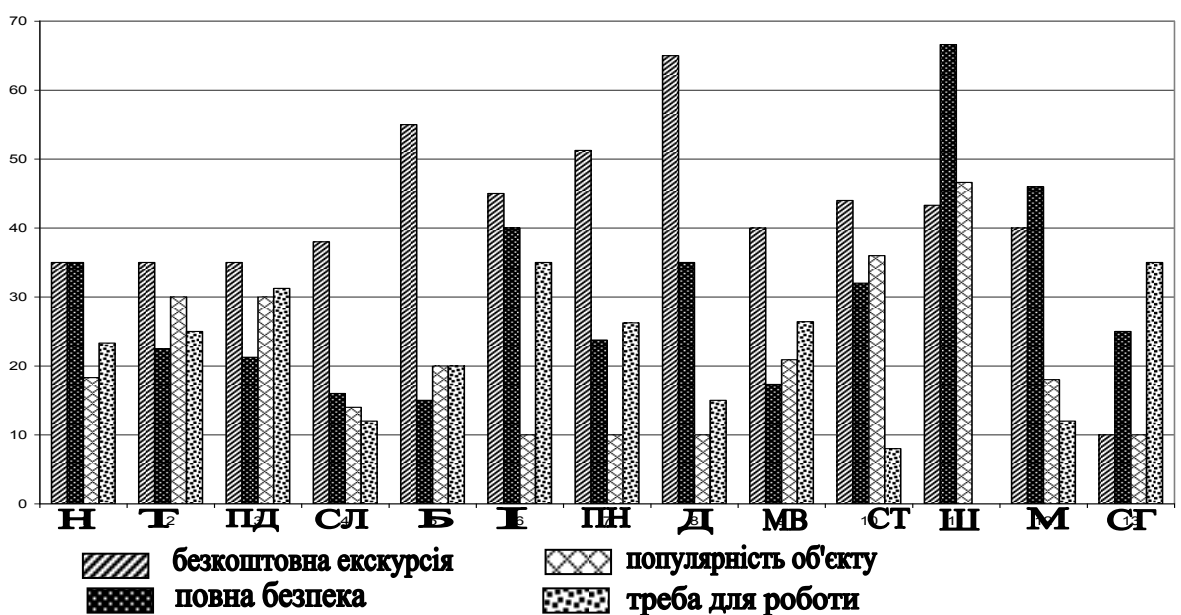

Рис.3. Умови відвідування індустриальних об'єктів мешканцями Криворіжжя

При оцінці перспектив Криворіжжя щодо розвитку саме індустріального туризму результати були майже ідентичними – найкращими перспективи вбачають працівники науки, освіти, культури (дуже добрі – 41,7%, добрі – 31,7%), студенти (дуже добрі – 26,0%, добрі – 48,0%) та безробітні (дуже добрі – 25,0%, добрі – 40,0%). Найгіршими дані перспективи вбачають підприємці (негативні – 21,3%), працівники матеріального виробництва (негативні – 20,0%), працівників торгівлі і сфери побутового обслуговування (негативні – 10,0%) (рис. 4).

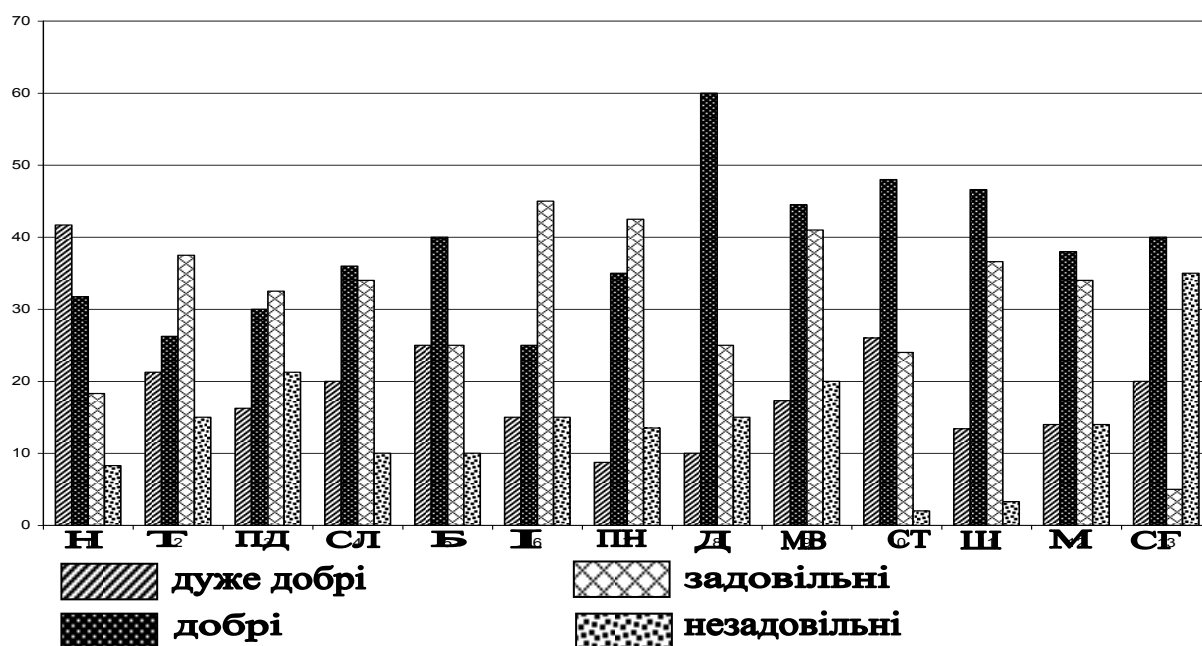

Рис.4. Оцінка перспектив Криворіжжя щодо розвитку індустріального туризму

Висновки. Проведене дослідження показало, що найвищий рівень знань та бажання займатися індустріальним туризмом продемонструвало молоде покоління, досить високий інтерес також у дорослих людей. До практичних занять індустріальним туризмом більш схильні представники чоловічої статі. В цілому туризмом цікавляться більше міські жителі. Серед потенційних споживачів індустріально-туристичних послуг переважають студенти, школярі, працівники науки, освіти та культури, дещо в меншій мірі працівники матеріального виробництва, підприємці та безробітні.

В той же час, проведене дослідження вимагає не лише інтерпретації результатів, а саме створення туристичного продукту здатного задовольнити

потреби тих категорій мешканців, які нині зацікавлені в індустріальному туризмі та підвищення інтересу до даного туристичного напрямку в тих жителів, які на даний момент мають нейтральне або негативне до нього ставлення.